

Újabb adatok a csíki népi kerámia kutatásához

(Kivonat)

A dolgozat jelzi a tájegység adottságait, amelyek megszabják az egyes fazekasközpontok létét, majd az itteni fazekasság történetére vonatkozó forrásadatokat tekinti át, a szakirodalom alapján, illetve saját levéltári kutatásait hasznosítva, elsősorban a 18. századdal kezdődően. A korábbi fazekasságra a régészeti kutatások szolgáltatnak adatokat, de ezek jelenleg még nem elegendők.

*

A dél-erdélyi fazekasközpontokról 1997-ben megrendezett kiállításunkban és katalógusunkban¹ nem a teljesség igényével léptünk a közönség elé, csupán előzetesnek szántuk, s ez nyilvánvaló is volt a még igen hiányos adataink birtokában. Elképzelésünk az volt, hogy a jelenség történetiségének kutatását tovább folytatva, adatokkal bővítve, újabb megvilágításba helyezzük a Székelyföld e tájegységének, esetünkben Csík korai népi kerámiájának kérdését, virágzását és fennmaradását egészen napjainkig.

Az eltelt időszakban az újabban megjelent vizsgálódások eredményei² valóban előbbrelépést jelentenek, bővítik eddigi ismereteinket, ami a következtetések felülvizsgálatára és pontosítására készítetett; de ezzel még a csíki fazekasság kérdésköre korántsem zárható le, további kutatásoknak adva meg a kiindulópontját.

Az első vizsgálódások már igen sok kérdést vetettek fel ahhoz, hogy azokat teljességgel megválaszolhatnánk. A legszembetűnőbb talán az volt, hogy a régi korok kerámia-anyaga jóval gazdagabb, mint ahogyan az későbbiekben a népművészet tárgyi anyagában jelentkezik.

Újabb kérdést vetett fel a középkori, már említett ásatások és írott források hiánya, és a rendelkezésünkre álló kevés számú szakirodalom.

Kezdenénk azzal, hogy visszatérünk a csíki tájegység földrajzi-természeti adottságaihoz és zaklatott történetéhez.

Mint közismert, e tájegység hegyközi medencékből és magas, vulkanikus és üledékes eredetű hegységekből áll. Ilyen földtani–földrajzi viszonyok között nyilvánvaló, hogy igen gyakori előfordulása a mesterség alapanyaga, a jó minőségű agyag, ami esetünkben elsősorban a vulkanikus eredetű kőzetek földpátjainak mállási folyamatából keletkezik, és amely nedvesség hatására plasztikussá, formálhatóvá, égetésre pedig keménnyé válik.

De az is közismert, hogy nem mindegyik agyagfajta jó fazekalásra. A jó minőségű és tűzálló agyag helyben való (vagy igen közeli) előfordulása az agyagművesség kialakulásának egyik alapvető feltétele.

Az agyag minőségének megismeréséhez szükséges ismereteket a földtani irodalom szolgáltatja.³ Magyarország agyagfajtáinak első tudományos felmérésére és értékelésére a múlt század végén történt kísérlet, az 1880-as években, amikor a nagyarányú építkezések és az iparosítási törekvések szükségessé tették a nyersanyag felmérését, amiről (mint említettük) a helyi lap, a Csíki Lapok 1895. szeptember 11-i, 37. száma tudósít röviden. A felmérés eredményét MATTYASOVSKY József és PETRIK Lajos⁴ tette közzé, az ország sok területéről gyűjtöttek mintát⁵, Erdélyből, így Csíkból is, s ezeket tűzállósági⁶ szempontok szerint minősítették. Ezt a munkát majd KALECSINSZKY Sándor folytatta.⁷ A népi kerámia tanulmányozásánál értékes forrásnak számító munkájában nemcsak az építőiparra, a nagyipari kerámia-gyártásra és téglagyártásra, hanem a fazekasárukra vonatkozó kérdéseket is begyűjtött. E tudományos felmérés abban igazít el, amit a néphagyomány ugyan már századokkal előbb „kitapasztalt”, és nemzedékről-nemzedékre áthagyományozott, világosan eligazítja az agyagminőségek ismeretében a „nem szakmabeli” kutatót is.⁸ Az említett katalógus

Csík megyében a következő leírásokat adja⁹: „Csíkmadaras IV. tűzállósági fok. Az agyagbánya a község tulajdona. Külfejtés van. Fekete fazekakat készít. Magánházaknál, egyszerű kemencékben égetik ki.

Csíkdánfalva: IV. t. f. Bánya: Felső- és Alsó- Olthegy. Fazekat, cserepet és cserépkályhát készítenek. A faluban 15 éve cserép- és téglagyár van. Száraz fenyőfával égetnek. Terményeiket Csík, Udvarhely, Háromszék, Maros–Torda vármegyékbe, valamint Romániába szállítják.

Csikcsicsó: III., IV. t. f. agyag van. Munkálásról itt nem tesznek említést.

Csikszentmihály: II. és V. t. f. agyag található. Itt sem említenek egyebet.

Csikszentsimon: III., IV. t. f. agyag, az Aladárhegyen bányásszák.

Csíkvárdotfalva: I–II. t. f. agyag van.

Gyergyóditró: Lövdőlőző nevű hegyen IV., V. t. f. agyag van.

Ditrófehéropatak: V. t. f. van.¹⁰

Gyergyószárhegy: Az agyagbánya közvetlenül a falu mellett található. Téglá és cserép készítésére II., VI., VII. t. f. agyag van.

Gyergyószentmiklós: A határrészek különböző területein. Téglakészítés: KISS Sándor építész és ROMFELD János, sörgyáros.

Gyergyótölgyes: IV. t. f. agyag van.

Gyergyóújfalu: I. és VI. t. f. agyag van.

Kászonimpér: V. t. f. agyag van.¹¹

Székelyudvarhely: Agyagbánya a Szarkakő alján, a vasútállomástól 3 km-re. A fazekas ipartársulat tulajdona. Emberemlékezet óta művelik, külfejtés útján. I. t. f., szürkésfehér iszapolt, szép fehér, kaolinszerű agyag és VII. t. f. található. Közönséges kerek fazekaskemencék, amit fával fűtenek. Erdélybe, Romániába hordják áruikat. Állami kő és agyagipari szakiskola működik.¹²

Székelykeresztúr: A Csekefalvára vezető út mellett az állomástól 1 km-re található. Fazekasárut és téglát készítenek. Egyszerű kemencéik vannak, fával tüzelnek.

Az összesítésben eltérő megállapítást ad a katalógus. Így az I. tűzállósági fokozatnál Csíkcsicsót, Gyergyóújfalut, Székelyudvarhelyt emlí-

ti, a II-nél Csíkvárdotfalvát, a III-nál Csík-szentmihályt és Csíkszentsimont, Gyergyószárhegyet, IV-nél pedig egyebek mellett a székelyföldi és szomszédos fazekasközpontok zömét: Barcaújfalu, Bibarcfalva, Brassó, Beszterce, Csíkcsicsó, Csíkdánfalva, Csíkmadaras, Gyergyóditró, Gyergyótölgyes, Korond, Magyarhermány, Makkfalva, Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy, Tölgyes.

Az V. fokozatnál: Bereck, Bibarcfalva, Csík-szentmihály, Ditró-Fehéropatak, Sepsiszentgyörgy, Szépvíz. A VI. fokozatnál: Gyergyóalfalu, Gyergyóditró, Gyergyószárhegy, Nagybacon; VII. fokozatnál Székelyudvarhelyt, Tordát, Agyagfalvát, s végül megjegyzi, hogy égetés után fehéren maradó agyag Csíkcsicsóban, Gyergyóújfaluban és Székelyudvarhelyen van.¹³

Láthatjuk ebből, hogy a mesterség szempontjából egyáltalán nem közömbös, hogy milyen tűzállóságú agyaggal dolgozik a fazekas, mert legelsősorban ez határozza meg azt, hogy mire használják fel, mit készítenek belőle, főző- vagy tálaló–tároló edényeket, azaz fazekat vagy tálat, korsót, vagy kályhacsempét, téglát. De meghatározza az edények égetési technikáját, valamint a mázazását is, ugyanis a máznak (szintén fénoxid alapúak) is különböző a tűzállósági foka, illetve ezeken „erednek” meg.¹⁴

Az agyag égetési és modellálási technikáinak kérdéskörét itt most nem tárgyalhatjuk részletesen, annyit ezzel kapcsolatban el kell mondanunk, hogy az agyagok színét a benne levő anyagok részaránya (homok, mész, agyag), valamint a fénoxid (vas) határozza meg, az égetés hőfokától és módjától függően, amelynek során a vasoxid a kémiai reakcióban átalakul, ami folytán az agyag világos (fehér, sárga, vörös) vagy sötét színűre (barna, szürke, fekete) ég ki. Az égetési technológiákban két módot különböztetünk meg. Az egyik az oxidáló égetés (a szabad levegőn való égetéskor a vasoxidból ferrioxid (Fe₂O₃) keletkezik, és az edény színe vöröses lesz); a másik a redukációs égetés (az égési folyamatban, a vasoxid ferrooxidá (FeO) alakul át, ugyanakkor karbonizáció is lejátszódik, ami az égetés hőfokától és módozatától függ).¹⁵

Csíkban ismert volt mind az oxidációs, mind a redukciós égetés. Ez utóbbinál azt az Erdély-szerze és a románoknál is ismert változatát alkalmazták, amikor a 700–900°C-on való hevítés és égetés (fenyőfával) után a kör alakú kemencék tüzelőnyílásait betapasztották, s az így lefojtott, „bedöglesztett”, senyvedő tűz mellett a keletkezett korom ráakodott az agyag pórusaira, feketére festve azt. Ezért az ilyen edényeket kormosnak is nevezték.

Az agyag feldolgozásának különböző fázisait és technikáit a néprajzi szakirodalom bőven tárgyalja.¹⁶

Említett katalógusban felvázoltuk a csíki fazekasközpontokat a 18. századtól napjainkig. Erre támpontul a múzeumi tárgyanyag és a kevésszámú írott forrás szolgált. A vizsgálódást megnehezítette (és nehezíti) a középkort feltáró ásatások, a néprajzi tárgyanyag vizsgálatánál igen jó fogódzót jelentő régészeti feldolgozások hiánya.¹⁷

A 16–17. század fordulóján Európa-szerze, egy viszonylagos paraszti jólét hatására beindul egy fejlődési folyamat, amelynek során a népművészet egyre inkább differenciálódik a polgári ízléstől, és egyre önállóbbá válik, amely aztán a 19. század eleji parasztsztylusokban bontakozik ki.¹⁸ Az emléktárgy alapján a népművészetet a jelenkori néprajztudomány több periódusra osztja¹⁹, kifejlődésének kezdeteit a 18. sz. közepére helyezi. Erdélyi viszonylatban ezt a folyamatot IMREH István²⁰ elemzi, és általános jellemzőiben megfelel a magyarországi állapotoknak.

A társadalmi formációk átalakulása azonban nem gyors és mindent gyökeresen megváltoztató folyamat, hanem lassú, sőt a társadalmi–természeti kataklizmák miatt (árvíz, aszály, pestis) időszakos visszaesések is lassítják előmenetelét. A nemzetségi, majd a rendi társadalom minálunk hosszú időszakra „tartósfította önmagát”, s az átalakulás nagyon lassú lépésekben történt, ennek ellenére a kérdéses időszakban olyan mennyiségi és minőségi növekedés és változás következett be, amelynek folytán a 18. században a rendiség bomlásának kezdetéről beszélhetünk. Nyilván ez a folyamat is lassú és nem

egységes, nem vezet nagy társadalmi–gazdasági átalakuláshoz, inkább lassú átrendeződésnek, átértékelődésnek felelne meg.

A gazdasági élet rendkívül összetett képet mutat a székely társadalomban. A gazdaság nagy ágazataiban, a mezőgazdaságban, állattenyésztésben középkori viszonyok uralkodnak, azonban a földesúri nagybirtoknak Székelyföldön nincs olyan súlya, mint más vidékeken, mégpedig a „székely sajátosság”, a szabad rétegek, a katonarendek viszonylagos függetlensége miatt, amely jobbágyokénál és zselléreknél alig jobb megélhetést vagy magasabb életnívót, de szemléletbeli–életviteli különbséget jelent – ennek a rétegnek igényei is túlmutatnak a kimondottan paraszti életformán.

A kézműves iparban látszólag megerősödik a középkori céhes rendszer, ekkor válik újból gyakorlattá a céhek bejegyeztetése, elismertetése a közigazgatás által, újabb céhek alakulnak, de megindul ugyanakkor a bomlás is, egyesek eljelentéktelenednek, a termelőéletben visszaszorulnak.

Tehát egyfelől a céhek átrendeződésének és virágzásának vagyunk tanúi, amely átnyúlik a következő évszázadra is, másfelől megindul a céhek keretéből való kirajzás, a céhes iparosok falun való letelepedése.

Ennek is megvan a maga gazdasági–társadalmi háttere. Ebben az időszakban fokozódik a kereslet, az igényelt áru fajták köre bővül, mind a megvásárolt, mind a megszegődött cikkek mennyisége, a paraszti fogyasztórét is megnövekedik, s így az ártermelés fokozódik. Mindezek maguk után vonták a paraszti termelés megnövekedését is, az önellátó termelés kiszélesedését, e termelési mód keretének fellazulását, áttörését. Megindul egy ízlésváltás, szaporodnak a díszesebb tárgyak, nemcsak a viseletben, de a népi szokásokhoz, a lakáskultúrához kötődő alkotások is, ugyanakkor differenciálódnak. A kézművesek szűkebb körre specializálódnak, így a vevőkör szerint is elkülönülnek, egyrészt a hagyományos ízlést felváltó „német szabók”, iparosok, amelyek a polgári (vagy udvari) ízlésnek és igényeknek megfelelően dolgoznak, másrészt a paraszti igényeknek és ízlésnek megfelelő mesterek rétege alakul ki.

Ez az új vidéki, falusi kézművesipar mind fogyasztói, mind a nyersanyagot egyesítő telephelyeken jön létre, s két irányból fejlődik ki, egyrészt a céhekből kirajzó és falun megletelepedő mesterekből, másrészt pedig a klasszikus háziipar keretéből kilépő, túlnövő mesterek, akiknek sorában találjuk a szabadokat, nemcsak a közrendieket, de az egyházhelyi nemeseket is, ugyanakkor a jobbágyokat, a földnélküli zsellereket, a rátermettebbeket, akik így próbáltak megélhetésükön javítani, kiemelkedni.

A HABSBURG berendezkedés Erdélyben, így Csíkban is a régi viszonyokat erősíti meg, ami a székelység számára szabadságuk, a libertás megőrzéséért vívott újabb küzdelmekhez és tragédiákhoz vezet, s ezek a társadalmi-történelmi tényezők a már beindult gazdasági fellendülés lelassítását idézték elő. Ezért figyelhetjük meg, hogy a 18. sz. közepén más fejlettebb vidékekhez viszonyítva Csíkban kevés a mesteremberek száma, másfelől intenzív az idegen (nem helybeli) mesterek migrációja, itt tartózkodása.²¹

A szűkebb értelemben vett csíki tájegységben belül a következő központokat vázoltuk fel időrendi jelentkezésben: Cibrefalva 17. sz., Csíkvárdotfalva (Csíksomlyó) 18. sz., Csíkmadaras 18. sz., Csíkdánfalva 19. sz., Csíkcساتószeg (Szentsimon), Kászonban Impérfalva 19. sz. Csak jeleztük Gyergyóban Gyergyószárhegyet²², Gyergyószentmiklóst, Ditrót. Maroshévízen Barbu SLĂTINEANU említ a 19. században fazekasokat.²³

Ezeket az adatokat az eltelt időszakra néhány új adattal tudtuk kiegészíteni, elsősorban az írott forrásokra²⁴ támaszkodva.

A 17. század kezdetén a korai összeírások családnévei utalnak a mesterség művelőire²⁵, de erre az időszakra tehető Cibrefalva működése, erre utalnak az itt előkerült csempék és töredékek²⁶, és erre a századra keltezi KÓS Károly (ENTZ Géza), K. SEBESTYÉN József a csíkszenttamási templom régi, sárga-zöld mázas kerámiából készült toronygombját.²⁷ K. SEBESTYÉN József ennek rajzát és rövid leírását adja: „A barokk templom toronygombja a torony

csúcsán a kereszt alatt volt. Csupán tojásdad öble s felső, többszörösen tagolt része készült fazekaskoronon, négy oldalas szép keretezésű talpa s bordázata nagy ügyességre valló szabadkézi munka; ez már a forma szempontjából is becsületére válhatott helyi, esetleg csíkmadarasi mestereknek.” A képalírásban megjegyzi: „sötétzöld zománcos cserép, sárga bordázattal”.

Ehhez azt szeretnénk hozzáfűzni, hogy örvendetes módon ezt a darabot a múzeumunk őrzi (hála a múzeum akkori vezetőinek és munkatársainak), igaz, csak két eleme maradt fenn, talpa hiányzik; a figyelmes vizsgálódás viszont mintha azt igazolná, hogy a felső részt formában alakították és ilyenek kellett lennie a hiányzó alsó elemének is.

A csíkmadarasi vashámor és fűrészmalom leltárainak alapján PÁL-ANTAL Sándor²⁸ VARGA András fazekasról tesz említést Csíkmadarason, aki az 1681-es összeírásban is felbukkan, mint háromi szolgálatot teljesítő (kertelő).²⁹

Az 1713-as összeírás³⁰ Csíkban elvéve említ mesterembereket, s közülük egy sem fazekasmester.³¹

Ugyanakkor ebben az időben, Udvarhely városában a fazekascéh van, amely 1572-ben alakult s amelyet az eddig megjelent szakirodalom³² részletesebben taglal, de nem dolgozza fel teljességében. (Lásd SZÁDECZKY, KRESZ, TÓFALVI.³³)

Ezért jelenleg csak néhány adattal vázolnám az eddigi ismereteket: a fazekascéh kiváltságlevelét, mely szokás szerint a céhszabályokat is magába foglalja, az erdélyi fejedelmek, BÁT-HORI Gábor, majd BETHLEN Gábor (1613–1616), RÁKÓCZY György (1643), APAFI Mihály (1685), majd VI. Károly német császár (1737), az Erdélyi Gubernium (1799) és Mária Terézia is (1768) megerősíti.³⁴ Tulajdonképpen az 1613-as, valamint a későbbi, 1643-as szabadalomlevélből tudjuk a céh alapítási évét és mestereinek nevét: FAZAKAS Tamás alias LOKODI, FAZAKAS Péter, FAZAKAS János, FAZAKAS András, FAZAKAS Ambrus, FAZAKAS Páll, FAZAKAS Balázs. 1637-ben³⁵ TÓFALVI Zoltán³⁶ által említett FAZAKAS

András céhmester, FAZAKAS István és KÓBORI (Cobori) István, neve mellett SIMÉNY Ferenc jobbágyát, JOO Máté nevét is közli az említett irat. A 18. század elején a céh folyamodványából³⁷, megtudjuk, hogy az atyamester SZENTÁGOTAI György, látómester FAZAKAS György kéri, hogy a céhbe beállt SANTUS (XÁNTUS) Istvánt, aki ki is fizette minden járandóságát (a remekért 5 ft-ot) mivel „a Mgs. királyi Gubernium Comissioja né-künk in sua formalitate nem licentiáltatott” ne terheljék (t.i. adózással). A sokat emlegetett „hadakozásoknak”, amit a céh a kontárok ellen folytat, igen szép bizonylata a céh ugyancsak a 18. században írt folyamodványa az Erdélyi Gu-bernumhoz, melyből nemcsak piacaik és érdekeik véde, de a mesterség iránti tisztelet és a becsületes munka minősége iránti aggodalom is kicseng: „... a Felséges Királyi Guberniumnak a házi mesteremberek iránt kegyelmes comissioja, amelyben parancsoltatik, hogy akik céhokon kívül vannak a szabad vásárokon kívül az árulástól eltiltassanak, a megvizsgáló taksálások is az iránt tiltatik meg amelyben mesterségünk szerint minemű károkat tapasztaljuk, mind a helységnek, mind a mesterembereknek, alázatosan instáljuk, ha az árukat meg nem vizsgálják a látómesterek a munkát ... hogy a mi városunkban sokadalmakban a korondi és más kuntárok árulván maguk edényeiket, könnyebbségekre jól meg nem égetik, a vásárlók hozza nem tudván meg veszik edényeiket, de égetetlen lévén hasznát nem veszik, de a mesterembereknek is károkra szolgál mivel... más könnyen készült munkáját olcsón adja, más mesterember pedig aki a maga munkáját jómagával több költséssel készíti az a hitvány olcsó edény miatt nem árulhat és mesterségét nem folytathatja, mely okból az udvarhelyi fazekas céh magok mestersége szerint való munkájuk megvizsgálásai igen szükségesnek ítéltetik mind a magok, mind a kuntárok munkájuk megvizsgálásának ily módon.”³⁸

Az udvarhelyi fazekascéh gazdag története és irattára nyilván további kutatásokat és külön fejezetet képez a székelyföldi kerámia történetében, itt csupán néhány adat alapján vázoltuk ezt az időszakot.

Az 1713-as összeírásban mindössze két fazekasmesterről tesznek említést (az adósok között): ezek SZÁSZ János, aki mesterségével fizet, és KERESZTÚRI Pál, aki a református egyháznak adósa, s ezért adósságát „kész fazakkal viszonozzi”. A kézdivásárhelyi fazekas céh priviligiumosai ebben az időben: SZÁSZ Ferenc, SZABÓ Péter, CZOMPÓ György, MÁTHÉ János, BAKA György, BIRTOK Miklós, SENDELLYES András.³⁹

Az is igaz, hogy Udvarhelyszékben a későbbiekben jelentőssé váló kerámiaközpontok nem szerepelnek ebben az összeírásban, illetve más mesterségeket úznek és terményeikkel kereskednek.⁴⁰

A mesterségek szempontjából, s így a néprajzi vizsgálódás számára is jelentős forrásul szolgáló 1750-es országos adóösszeírás már részletesebb. Ekkor összeírják (megadózás végett) a mesterembereket, jelentős adatokat szolgáltatva.⁴¹

A néprajzi szakirodalom mindeddig csak feltételezte, hogy a dánfalvi népi kerámia kezdeti korábra tehetőek, forrásadatai erre nézve nem voltak. KÓS Károly így fogalmaz: „Sajnos már kevesebbet tudunk a csíki mázatlan „pirosedényről”, azaz „parasztfazékról”, amelynek jelentősége itt már kisebb volt a fekete és mázas edényeknél.”⁴²

Az említett adóösszeírás Csíkdánfalván két fazekast sorol fel: Michael GÁL – ollarius, libertinus, GEORGIUS Fazakas – ollarius, jobbágy.

Tehát ekkor Dánfalva már fazekashelynek számítható.

A legerőteljesebb központ, Csíkmadaras, mint a katalógusban is említettük, ekkor már erőteljes, az 1722-es összeírás 15 fazekast összegez. 1750-ben már 25 fazekasmester dolgozik, 18 szabad székely (primpilus, pixidarius, libertinus) kategóriába sorolva, 5 jobbágy és 1 vágus (kóborló). Az összeírás elején levő latin nyelvű összefoglaló már megemlíti a fazekasságot, mint foglalkozást is, s ez azért fontos, mert a termékek milyenségére utal: „ollis rusticanis”.⁴³ A „parasztfazék” utalhat egyrészt a termék minőségére, ami mázatlan kerámiát jelent, másrészt a vásárlóközönségre. És itt újból felemlíteném azt,

hogy az összeírásban a fazekasok „ollarius”, illetve „figulus” megnevezése feltételezhetően visszavezethető a középkori gyakorlatra, amikor is az első megnevezés a mázatlan kerámiát készítőkre, míg a második a finomabb, mázas kerámiát készítőkre vonatkozott.

A már felsorolt nevek előző olvasatát most helyesbíttem⁴⁴: Lófők, szabadok, gyalogok (Libertini, primipilli, pixidari) Stephanus DOMBI – ollarius, Franciscus DOMBI, Andreas AMBRUS, Andreas BÁLINT, Martinus BOÉR, Stephanus IMREH, Andreas PETER, Stephanus BŐJTE – figulus, Valentinus GYÖRGY – figulus sedis⁴⁵; Andreas BOROK, Georgius LŐRINTZ, Petrus MÁTÉ, Petrus SIKET, Petrus IMREH, Stephanus MOLNÁR, Emericus MOLNÁR, Stephanus BODOR, Thomas BALÁZS, Andreas CZIKÓ – figulus.⁴⁶

Jobbágyok: Stephanus PETER, Ladislaus BOÉR, Martinus KIS, Stephanus DEMETER, Johannes PETER – figulus.

Vágus Kóborló: Joannes BERETZKI – figulus.

A ferencrendiek feljegyzéseiből tudjuk (1759), hogy itt téglavető is működtek.⁴⁷

A többi említett fazekashelyen, Csíkszentmihályon ebben az időben Eröss MOJZES, szabad székely, téglavető (laterarius), úgyszintén Csíktaplocán ANDRÁS István libertinus. Említettük már, hogy az 1681-es összeírásban⁴⁸ itt három téglavető szerepel. A csíksomlyói ferencrendiek feljegyzéséből ismert BERNÁD Antal somlyói fazekas esetében eddigi feltevésem igaznak bizonyult, miszerint nem valószínű, hogy helybéli fazekasról van szó, mert közben az atyák más fazekasmesterekkel is dolgoztak, tehát nem állhatott állandó szerződésben sem velük. Az említett mester, aki huza-mosabban időzött ugyan Csíksomlyón, az 1750-es összeírásban mint kóborló, vándor vagi szerepel, akinek sajnos származási helyét nem tudjuk, mert mint megjegyzik, állandó lakhelye nincsen (ad scribi deberunt). Alcsíkon ebben az időben Csíkszatószezen (Szentsimon község) SEBESTYÉN Jakab szabad székely a szék fazekasa.

Csíkszeredában ebben az időben mindössze 2 szűcsöt és 2 csizmadiát jegyeznek fel: Petrus ERŐS, Petrus NÉMET, libertinusok; Gyergyóban ebben az összeírásban nem említenek egyetlen fazekast sem, a korai adatokra, TARISZNYÁS Márton kutatásaira⁴⁹ hivatkozhatunk.

Udvarhelyszékben Zetelakán Georgius BOROS libertinus – figulus.⁵⁰ Abásfalván Martinus HARKÓ libertinus felmentett [exemptus], mivel a szék szükségére dolgozik Homoródkarácsonyfalván FÜZI György szabad székely fazekas.⁵³ Szombatfalván GERGELY János szintén⁵⁴, Keresztúr fiúszékben, Böződűjfaluban KONRÁD István, Kőrisspatakon BARABÁS János, Csekefalván KOVÁTS János⁵⁵, Kissolymoson BORBÉLY Pál szabad székely fazekas.⁵⁶

Városfalván MAGOS András zsellért, Jánosfalván az ugyancsak zsellér BENCZE Istvánt⁵⁷, Kisbaconban BENEDEK Sándor szabad székelyt, Magyarhermányban BODA István jobbágyot írják fel fazekasként.

Udvarhely városának fazekascéhe két adózandó mesterral szerepel, akinek egyike egyházhelyi nemes PAP László, FAZAKAS András szabad székely.⁵⁸ Ugyanakkor egy bizonytalan keltezésű összeírásban (1751?)⁵⁹ több fazekas neve tűnik fel: SZOPÓS János armalista, BIKAFALVI Márton, FAZAKAS János, NAGY János, FAZAKAS Zsigmond szabad székely, kiváltságosak cives privilegiiat azaz céhbeliak: SZÁSZ János, SZABÓ Tamás, KERESZTÚRI Pál.

Kézdivásárhelyen ebben az időben NAGY Sámuel, AMBRUS Bertalan, AMBRUS György, SZABÓ György, PÁLDEÁK János, BAKA József, KÁDÁR (?) Zsigmond, JANTSÓ Ferenc fazekasok, polgárok.⁶⁰

Ebből a szélesebb körű kitekintésből vizsgálva a csíki viszonylatokra megemlítenék itt még a 17. századi edény-, illetve termékhasználatra a csíkoszmási néhai nemes BÉLDI Annának, KÁLNOKI István feleségének 1688-ból való hagyatéki leltárát⁶¹, ahová feljegyzik: „paraszt kályhából csinált, fa lábakon álló régi kemence, fa tűzhelyével együtt.” De említenek itt mázas földtálat, valamint : „egyformájú zöldmá-

zú ejtelesnél nagyobb csuprok nr. 7. Csuprok, fazakak és kancsók, mázasok. nr. 13.”

Az ugyancsak nemes kászonszéki LUKÁCS Mihálynak csíkkozmási lelkésznek, a csíksomlyói ferencesek rendfőnökének és apostoli jegyzőnek 1720-ban készült leltárában⁶² található: „a házakban... szép faragott köveken három mázas kemence”, amit feltehetően csíki fazekasok készíthettek.

A későbbiekben, az 1786–87-es összeírás Madarason említ fazekasokat, Dánfalván nem. A megkérdezett jobbágyok (miféle kereskedést űznek, milyen jövedelemhez juthatnak) válasza: „Ide Szépvíz 1 Mélyföld (mérőföld) GyoSztMiklós (Gyergyószentmiklós) más félnél több, ezeket tartván emponisul⁶³, hogy aki közülünk szénát, fát viszen ottan disztriálhatja, ha gabonát viszen azt is ittem szekér csinálások is lévén és sóval is kereskedvén jutnak abból való házok tartására.”⁶⁴ A szomszédfalusiak, a karcfalviak viszont azt vallják: „Dánfalva, Madaras szeke- reskedésbe ez fazékkal, a más sóval és deszkával kereskednek.”⁶⁵ Gyergyószárhegyről pedig azt vallják: „Mészégetés és téglá csinálás ezen hely- ségben csináltatik, mert ezekre elégséges Maté- rialék vannak.”⁶⁶

Hogy a helybeliek csak nagyon szűksza- váúan nyilatkoznak saját kereseti forrásaikról, jellemző az egész összeírásra, amibe természetesen belejátszott a terhek alóli kibúvás, nemegye- szer a szomszéd falvak lakói mondják el róluk, milyen mesterségeket vagy kereskedést űznek.

Ebben az időben Csíkbán is parajdi sóval, a helybeli deszkával, dránicával való ke- reskedés elterjedtebb foglalkozás, a cséplés, ara- tás, azaz a földművelés mellett. Erre jellemző a borzsovaiak válasza: „A Moldvába szolgáló pas- sushoz közel lakván az kereskedő portékák áruí hordásából vagy jövedelmünk.” A következő pontban meg ezt válaszolják: „Akinek mire szük- sége vagy helybe feltaláljuk a mesterembere- ket.” Csíkpálfalván meg így nyilatkoznak: „Ami eszközőkkel szoktunk élni itt a faluban annak Mestereit egymás között könnyen feltalálhatjuk tudni illik a Paraszt Munkákhoz valókat”. Ez ál- talánosságban jellemző Udvarhely megyére is,

Korond kivételével nem jelentkeznek más fazekas- központ. Udvarhely város jobbágyai között sem találunk csak általánosító leírást: „mester embe- rek vagyunk minden féleből.”⁶⁷

Idézzük még ebből a századból MIKÓ János levelét HALLER Pálhoz, a főkirálybíró- hoz: „A téglá csáló (csináló) Mester embernek, ki VERES Gábor nevű Csíki ember... „A következő évszázad elejéről, 1804-ből való egyezségben⁶⁸ a csíktaplocai téglatvetők ezt vallják magukról: „Mű alább írtak bizonyosságot teszünk arról, hogy a be állott 1804-dik esztendőben Januáriusnak 18. napján, magunk eleibe hivatván TAPLOCAI XANTUS Elek és SZÓTS István ő kegyelmeket, előttünk önként megösmerek, Hogy. Ns. Két Csíkszékbe senkit magokon kívül cserépvetőket és égetőket lenni nem tudnak, s ő kegyelmek is maguk vallomása szerint már két esztendőktől fogva úgy el voltak foglalva, hogy máshova új kötelezésre és munkára teljességgel nem állhat- tak...”. Többek között ezért lehetséges, hogy a csíksomlyói új barokk templom építésekor ide- genből jött munkásokkal kötnek szerződést tég- lavesztésre, 1809-be, név szerint „...RÁDULY Já- nos, RÁDULY Samu, RÁDULY Józsi, RÁ- DULY Gyuri új parasztok Tekintetes SZOM- BATFALVI János királybíró emberei ígérvén még maguk mellé venni DANI Lacit, KOKÉ Ru- pát, ISTÓK Jankót, DANI Józsit... kötelezvén magukat fél singes, jó ujjnyi vastagságú és ahhoz illendő szélességű téglat minden hiba nélkül csinálni...”⁶⁹ Ugyanekkor, 1805-ben a csíkszépvízi falujegyzőkönyvben egy peres ügy kapcsán tég- lavesztőkről tesznek említést.⁷⁰

Az 1820-as összeírásban⁷¹ Csíkbán Ma- darason említenek fazekasokat, továbbá Taplo- cán említik, hogy „téglat, cserépet eleget lehet égetni”. Várdotfalván azt vallják: „mester ember a kovácson kívül nincs.” Csíkcساتószegen is azt vallják, hogy „téglat bővön lehet égetni”.⁷² Gyer- gyóban Szárhegyen említenek 10 téglatvetőt.

A taplocai téglatvetők 1838 májusában szegődnek el a csicsói templom építésére szol- gáló téglat és cserepek égetésére is, név szerint GÁLL János, XÁNTUS István, XÁNTUS Péter, GERGELY András.⁷³

Az anyakönyvek bejegyzései főként a század második felétől (eltérően a koraiaktól, ahol nem a mesterséget, hanem a jogállást jegyezték be) következetesebben jegyzik fel a nevek mellé a mesterségeket. A már említett RUSZ János fazekasmester neve Csátószegen 1833-ban felbukkan az anyakönyvben⁷⁴, de csak később, RUSZ Mihálynál jegyzik fel 1860-ban, hogy „opifex”, azaz mester. 1880-ban RUSZ János, a fia 22 évesen nősül, feleségül veszi BORS Erzsébetet. Ekkor jegyzik fel, hogy „ollarius” és a családról, RUSZ Mihályról és feleségéről MAYER Karolináról, hogy „Új Derestyéből való fazekasok”. (Ez a RUSZ János semmiképpen nem lehet azonos az 1833-ban tanúként szereplővel). Apjáról, RUSZ Mihályról említik a Székely Nemzet 1887. szeptember 6-i számában⁷⁵, hogy az 1887-es sepsiszentgyörgyi kiállításán szerepel termékeivel, „aki már 30 éve készíti fajansz edényeket és Romániában is ismert majolika edényeiről.”

A Csíkszentmihályhoz tartozó Ajnádon 1857-ben bejegyzik: „Stephanus KIS alias FAZAKAS, r.c. figulus”⁷⁶. Csíktusnád anyakönyvébe 1868-ban AMBRUS András neve mellé ugyanezt⁷⁷, a csíksmadéfalvi anyakönyvbe 1858-ban LESTYÁN Demeter mellé jegyzik fel, hogy ollarius⁷⁸.

Kozmáson a századvégen cserépgyár működik, ahol vendégmunkások dolgoznak, ahogy az anyakönyvi bejegyzések is mutatják⁷⁹: 1856-ban jegyzik be BARDÓCZ Lajos nagybecsoni téglavetőt, 1897 PUSKÁS Bokor, szintén, 1899-ben SZÉKELY Lajos is, AKÁCZOS István cserépvető mester Nagybecsonból, SZŐCS Lajos, BOTOS János, akiknek nevét 1901- és 1907-ben jegyzik fel szintén.

A század elején Csíkszentkirályon BORBÉ Lajos cserépvető dolgozik.⁸⁰ Összegezésképpen elmondhatjuk, hogy Csíkban a 17–18. században erőteljesen bontakozik ki a fazekasmesterség Csíksmadarason, a mellette levő Dánfalván, de Csíkszatószezen, Csíkszentmihályon is kisebb-nagyobb időközökkel dolgoztak fazekasok. A Csíksomlyón dolgozó fazekasról csak ebből az időszakból van adatunk, a későbbiekben helyben tartózkodó mestereket nem említene.

Ezek a mesterek nem tömörültek céhbe, míveiket kiegészítő foglalkozásként a házi kisipar keretében végezték. Termékeik nem vetekedhetnek ugyan a céhek remekeivel, de a falusi vévőkör igényeihez alkalmazkodva, azt látta el, s széles vidéken komoly vetélytársat csak az udvarhelyi és a háromszéki fazekascéhek jelentettek, szűkebb felvásárló körzetükben háborítatlanul működhetnek, sőt a moldvai piacokra is betörhetnek az igénytelenebb, de jó használati cikkeikkel.

A kevés számú ásatásból előkerült kerámiaanyag viszont azt sejteti, hogy a 16–17. században (még be nem bizonyítottan) több csempékészítő fazekashely is létezhetett.⁸¹

Jegyzet

1. FULGA, Ligia; GAZDA Enikő; FARKAS Irén: **Centre de olari din Sud-Estul Transilvaniei. Fazakasközpontok Délkelet-Erdélyben.** Sepsiszentgyörgy, 1997–98).

2. Saját kutatásaimat részben helyben, részben a Domus Hungarica Scientiarum et Artium alapítvány által elnyert ösztöndíjak segítségével, 1997 és 1998 novemberében végeztem.

3. Magyar Néprajz, III. k. Kézművéség. Akadémiai kiadó, Budapest, 1991. 529. l. Lásd bibliográfiát, uo. 748. l.

4. MATTYASOVSKY József; PETRIK Lajos: **Az agyag-üveg és ásványfestékanyagok szolgáltató magyarországi nyersanyagok részletes katalógusa.** Budapest, 1885.

5. A kérdőíveket a Földtani Intézet 1985 és 1903-ban küldte ki.

6. A tűzállósági fokot (a továbbiakban t. f.) az agyag összetevői közötti arányból számítják ki. Az agyaghoz még más fénoxid (vas vagy magnézium), csillám (= macskaarany), és más földpát (mész, káliumoxid) is társul; ha több benne a fénoxid, akkor magasabb a t. f., ha több benne a kovasav, akkor alacsonyabb. A tűzállóság a kovasav és az alumíniumoxid arányától függ, s ezt egy koeficienssel számítják ki. Lásd ehhez: PETRIK Lajos: **Az agyagiparos.** Budapest, 1913; CSUPOR István: **Fazakaskönyv.** Budapest, 1998.; KÁDASI Éva, KARDOS Mária: **Agyagművéség.** Budapest, Népművelési Intézet, Művelődési otthon főosztály, 1980.

7. KALECSINSZKY Sándor: **A magyar korona országainak megvizsgált agyagjai.** Budapest, 1905.

8. A megvizsgált agyagokat hét t. f.-ba sorolja, amelyek közül az első három a legjobb. Az I. t. f., olvadása 1500 °C-on, továbbra is tűzállók maradnak. A II. t. f.: 1500 °C-on felszíne gyenge fényűvé válik, esetleg apró hólyag is lesz rajta, de alakját megtartja, a III. t. f.: 1500 °C-on felszíne fényessé válik, felduzzad, de alakját megtartja, a IV. t. f.: 1500 °C-on megolvadnak, hólyagos vagy salakszerű tömeggé válnak, de 1200 °C-on tűzállók maradnak vagy felszínükön gyenge fény mutatkozik.

9. **I.m.**, 61., 62. l.

10. Uo. 85., 86. l. Az V. t. f. agyagok 1500 °C-on megolvadnak, 1200 °C-on fényessé, vagy hólyagos színűekké válnak. A V. t. f.-ak, 1500 °C-on megolvadnak, 1200 °C-on hólyagosan felduzzadnak és kezdenek megolvadni, a VII. tűzállóságúak 1200 °C-on olvadnak meg s csak 1000 °C-on maradnak tűzállók. Lásd uo.

11. Lásd uo. 100. l. Az adatközlök szerint itt található csillámpala, rétegesen.

12. Lásd ezzel kapcsolatban

13. Lásd uo. 177., 178., valamint 7. l.

14. Mázak összetételéhez, olvadási fokához PETRIK Lajos: **Az agyagiparos.** Budapest, 1913.

15. Az agyag formázásáról és égetési technikájáról bővebben lásd ezek mellett WARTHA Vince: **Az agyagipar technológiája**. Budapest, 1892; UÓ: **Az agyagműveltség**. = Az Iparművészet könyve, II. Budapest.
16. KÓS Károly, 1976; VÁMSZER Géza, 1977; KRESZ Mária, 1990; SZABADFALVI József, 1986; DOMANOVSKY György, 1946, 1986.
17. Ezzel kapcsolatban megjelent a szárhegyi LÁZÁR kastély ásatásairól MOLNÁR, István; TARISZNYÁS, Márton: **Insennári pe marginea Cercetărilor de la castelul feudal de la Lăzarea**. = Acta Musei Porolii-ensis, II. Zalău, 1978. p. 105–106; BENKŐ Elek: **A középkori Keresz-túr-szék régészeti topográfiája**. Budapest, 1992
18. FÉL Edit, HOFER Tamás, K. CSILLÉRY Klára: **Történeti vázlat a magyar népművészetről. = A magyar népművészet**, Budapest, Corvina, 1969; **Magyar Néprajzi Lexikon**, III. k., Budapest, 1987. 743. lap.
19. A népművészet történeti fejlődésének első periodizálása FÉL Edittől származik. További fejlesztésén több neves néprajzkutató fáradozott. Lásd e tekintetben FÉL Edit, HOFER Tamás, K. CSILLÉRY Klára: **A magyar népművészet**, Bp., Corvina, 1969; K. CSILLÉRY Klára: **i.m.** 17. lap; BALOGH Jolán: **A népművészet és a történeti stílusok**. NÉ. 1967.; **Magyar Néprajzi Lexikon**, 3. k. 741–749.
20. IMREH István: **Erdélyi hétköznapiak**, Kriterion, Bukarest, 1979.
21. Itt memém hangsúlyozni, hogy a latin nyelvű bejegyzésekben a „commorans” ugyan helyben való tartózkodást jelent, de számtalan példa bizonyítja, hogy ez nem jelent helyi (születési) mesterembert. Erre csak egyetlen példát hoznék fel, a gyergyószárhegyi r. kat. anyakönyv bejegyzését 1705-ből: „...MARTINI István, ez Csík Madaras pro tempore hic commorantes” (M.L., csíkmadarasi (ez)időben itt tartózkodó).
22. Lásd TARISZNYÁS Márton, 1981; UÓ., MOLNÁR István és társai, 1978.
23. SLĂTINEANU, Barbu: **Ceramica românească. = Studii de artă populară**. București, Minerva. 1972. p. 162.
24. Lásd az 1602-es, 1614-es összeírásokat. **Székely oklevéltár**, Új sorozat, IV. k. A későbbi, 18. sz. eleji összeírások még nem közlik a mestereket, e szempontból az 1750-es összeírás az első és igen fontos forrás a néprajz számára is.
25. Lásd ehhez BENKŐ Lóránd, KÁZMÉR Miklós tanulmányait.
26. Egyrészt az ásatás fel nem dolgozott darabjai, másrészt a csíkszentmihályi néhai SZÓCS Vince magánygyűjteményének darabjai.
27. KÓS Károly, 1976. A csíki fazakasfalvakról szóló tanulmányban utal ENTZ Gézára. K. SEBESTYÉN József tanulmánya: **A csíkszenttamási római katolikus egyház kelyhe és régi toronygombja**. Az E.M. LI kötet, 1946. 1–4. füzetében jelent meg. Rajzát és rövid leírását közli. Sze-rinte a régi, 15. századi templomot a 17. században, a faluba költözött Gömör megyei ABAFI család rontatja le.
28. PÁL-ANTAL Sándor és szerzőtársai: **Csíkmadaras**. Mentor, Marosvásárhely, 1996.
29. MOL F. 136. Vegyes conscriptiók. Székely Lustrajegyzékek.
30. Az 1713-as összeírásról, az akkori székely társadalom sajátosságairól, a székely katonai rendek ebben az összeírásban szereplő meghatározásairól lásd IMREH István: **Erdélyi hétköznapiak**, Kriterion, Bukarest, 1979. **Szabad székelyek Erdélyi rendi társadalmában**. 9–12. l.
31. MOL F. 49. 8650 f. Csak az érdekesség kedvéért említeném itt, hogy a csizmadia-céhhez rendelkező Csíkszereda városában VÍZI Istvánról említik, hogy: „szőcs mester és néha szekereskedik”, valamint TORDAI Pálról, hogy „gombkötő mester, aki mesterségével fizet [adósságába], és mintegy 25 Ft érő árúja vagyon”. Lásd uo. F. 49. 33 cím, 5. csomó.
32. Lásd ehhez SZÁDECZKY Lajos: **Udvarhely vármegye története a legrégebb időktől 1849-ig**. Athenaeum, Budapest, 1901; DOMANOVSKY György, 1942; KRESZ Mária, 1991; TÓFALVI Zoltán: **A sóvidéki népi fazakaság**. Mentor, Marosvásárhely, 1993.
33. TÓFALVI Zoltán említett, nagy jelentőségű, részletes tárgyi és történeti forrásokkal adatolt munkája az udvarhelyi fazakaschére vonatkozó adatokat főként a nem céhbéli, környékbeli és sóvidéki mesterekre vonatkoztatva tárgyalja.
34. Csíkszeredai Állami Levéltár. A székelyudvarhelyi fazakasceh levéltára, F. 249. 36, 38, 40, 44, 51, 58. sz.; CsÁL, F. 249. 37 sz.
35. TÓFALVI, **i.m.** 16. l.
36. CsÁL, F. 249. 48. sz.
37. CsÁL, F. 249. 50. sz.
38. MOL, F. 49. 33 cím, 5. cs. 17. sorszám. 8650. f.
39. MOL, az 1713-as összeírás, F. 49.
40. TÓFALVI említett munkájában részletezi az összeírást, kitérve a társadalmi háttérére is.
41. KÓS Károly: **Csíki fazakasfalvak és fazakaságuk. = Tájak, falvak, hagyományok**. Bukarest, Kriterion, 1972. 224. l.
42. MOL, F. 50. 47. téka. 103. l.
43. A mikrofilmen levő összeírást filmre nagybővítettük, ezen a két szemben levő oldal más kockákra került, így az olvasata bizonytalan volt.
44. MOL, F. 50. 47. téka 103 l.
45. MOL, F. 50. 47. téka 103 l. VALENTINUS György nevét közli TÓFALVI Zoltán, **i.m.**
46. MOL, F. 50. 47. tk. 104 l.
47. Lásd kerámia katalógus, 1997–98. 93. lap.
48. Lásd uo.
49. TARISZNYÁS Márton: **Gyergyó történeti néprajza**, Kriterion, Bukarest, 1982. 154–157. l.
50. MOL, F. 50. 61. téka. 3. csomó. 58. l.
51. MOL, F. 50. 61. téka 1. csomó, 47 l.
52. MOL, F. 50. 61. tk., 1 cs. 57. l.
53. MOL, F. 50. 61. tk., 1 cs. 71. l.
54. MOL, uo.
55. MOL, F. 50. 63. tk. 1. cs. 28, 30, 42. l.
56. MOL, F. 50. 63. tk. 1. cs. 47 l.
57. MOL, F. 50. 63. tk. 3. cs. 51. l.
58. MOL, F. 50. 61. tk.
59. MOL, F. 50. 62. tk., 6. cs.
60. MOL, F. 50. 80. tk. 18. l.
61. B. NAGY Margit: **Várak, kastélyok, udvarházak**. Bukarest, Kriterion, 1975
62. **Album Michaelis LUKÁCS** CsSzM. Régi Könyv gyűjtemény 15. l.
63. Emporium = vásároshely, vásárhely; helyesen = emporiumuk
64. MOL, F. 51. 25. csomó. 25008–25009. f.
65. Uo.
66. Idem.
67. Ibidem.
68. CsÁL, F. 28. IV. 208.
69. A ferenrendiek számadáskönyve, a csíksomlyói szerzeteskolostor tulajdona.
70. Csíkszeredai Megyei Dokumentációs könyvtár, Szépvíz falujegyzőkönyve, 164. 395. sz. 47. l.
71. MOL, F. 52. Conscriptio CZIRAKYana. 25723. f. 143. k.
72. MOL, f. 52. 25723. f. 175. l.
73. A csíksicsói római katolikus plébánia Domus Históriaija, 109. 1., a plébánia levéltára.
74. CsÁL, F. 47600. 57., 58. l.
75. Székely Nemzet, V. évf. 1887. szept. 3. és szept. 6-i száma. Erre az adatra SZ. GAZDA Enikő hívta fel a figyelmet, amit ezúton köszönök meg.
76. CsÁL, F. 47. 399. 4. l. verso
77. CsÁL, F. 47. 703–706. 56–57. l.
78. CsÁL, F. 47. 528. 9–10. o.
79. CsÁL, F. 47. 169. 234. l.
80. CsÁL, F. 458. 4. sz. Csíkszentkirályi római katolikus iskola anyakönyvei. 1906–1907.
81. Lásd DEMÉNY István, JÁNOS Pál, KRISTÓ Tibor: **Csíkból előkerült alakos kályhacsempék**. Aluta, 1980.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve a közlést, kötet szerkesztési szempontok indokolják. Szerk. megj.)

Date noi privind ceramica populară din Ciuc

(Rezumat)

Lucrarea schițează potențialul regiunii – particularitățile locale geologice și geografice determină și existența centrelor de olari, apoi parcurge datele privind istoria olăritului de aici, pe baza literaturii și a propriilor cercetări de arhivă, în primul rând începând cu sec. al XVIII-lea. Pentru olăritul mai vechi trebuie să ne sprijinim mai ales pe datele furnizate de arheologie, dar până acum s-au făcut prea puține cercetări arheologice.

New Data on the Research of the Folk-Stoneware of Csík

(Abstract)

The paper notes the proprieties the region as such that characterise the different pottery-centres. Then it makes a survey of the different data about the stories of the pottery centres on basis of the literature, and makes references to material from the archives too, starting with the ones from the 18th century. As to the ancient pottery, data can be offered by the archaeological studies, but these do not seem to be enough yet.

